

Gudmund Hernes. *Økonomisk organisering*. Oslo: Universitetsforlaget, 1985. 217 s., 168.00 Nkr.

Denne publikation fra den norske Maktudredning er nr. 19 i bogform. Det betyder imidlertid ikke, at vi hermed præsenteres for en række helt nye synspunkter og analyser: Bogen er en artikelsamling med fem bidrag, der tidligere er trykt, og seks foredrag. Bogen "bindes" sammen med en indledning, hvor temaerne præsenteres.

Bogens hovedtese er, at politik og økonomi må studeres i sammenhæng, og at der stadig sker forskydninger i politikken og økonomiens manøvrerum ved, at de gensidigt ændrer handlingsbetingelser for hinanden (s. 10). Hernes gør i løbet af artiklerne op med såvel de neo-klassiske normer (som opererer med et marked uden institutioner), som de kritiske politologer (som ikke er i stand til at analysere empirisk). Opgøret er udogmatisk og elegant. Ikke noget med for eksempel økonomiens primat "i sidste instans". Ingen nemme løsninger.

Skal man finde "skole-betegnelser", må det være institutionel økonomi og politisk økonomi: Hvorledes organiseres økonomien således, at markeds kræfterne ikke kan fungere efter lærebøgernes principper. Denne organisering finder sted både blandt udbyderne (producenterne, sælgerne) og køberne (forbrugerne, arbejdstagerne). Begge parter finder det snævert set i deres egeninteresse at modvirke markedet. Men der er forskel på styrken: Især forbrugerne står ret svagt organisatorisk set.

Institutioner er mange ting – nogle er offentlige, nogle er private, andre er konglomerater: elementer i "blandingsadministrationen". Når økonomien er politisk, hænger det sammen med fordelingen af magten i samfundet. Hernes afviser imidlertid, at det centrale i en magtanalyse skulle være at se, *hvem* der har magten. Det interessante er at finde ud af, hvilke rammer og motivationssystemer der er ledende elementer, når magthaverne skal foretage valg.

Hvis vi kan analysere os frem til sådanne motivationssystemer, kan vi udpege principper for samfundsstyring og oversætte dem til institutionelle ordninger, der kan fremme fællesskabsløsninger. Det er Hernes' væsentligste budskab. Det bør vel glæde politologer, som ellers i den danske tradition har været overordentlig tilbageholdende med at optræde som rådgivere på den konstitutionelle arena – der hvor reglerne for adfærd fastsættes: i grundlove, forretningsordener osv. Til gengæld viser praksis – i universiteters styrende organer, i offentlig forvaltning osv. – at politologer meget vel ved, hvorledes konstitutioner af enhver art kan udnyttes til det yderste.

Hernes belyser sine temaer vel. Men bogen bærer præg af sin baggrund: Hver artikel er en helhed, og gentagelser forekommer derfor, når man læser bogen fremadskridende. Den ville vinde væsentligt ved en egentlig gennemskrivning, hvorved man også kunne have inddraget de seneste års forskning i større dybde. Det gælder bidrag fra *Journal of Economic Issues*, det gælder politologer, som arbejder med public choice, og det gælder mere liberale politologer, der kan rubriceres som interesserede i political economy. På American Political Science Association's årsmøde i 1985 formåede denne "uorganiserede" gruppe at stille med 19 diskussionspaneler, flere end de såkaldte officielle undergrupperinger af

Gudmund Hernes. *Økonomisk organisering*. Oslo: Universitetsforlaget, 1985. 217 s., 168.00 Nkr.

Denne publikation fra den norske Maktudredning er nr. 19 i bogform. Det betyder imidlertid ikke, at vi hermed præsenteres for en række helt nye synspunkter og analyser: Bogen er en artikelsamling med fem bidrag, der tidligere er trykt, og seks foredrag. Bogen "bindes" sammen med en indledning, hvor temaerne præsenteres.

Bogens hovedtese er, at politik og økonomi må studeres i sammenhæng, og at der stadig sker forskydninger i politikken og økonomiens manøvrerum ved, at de gensidigt ændrer handlingsbetingelser for hinanden (s. 10). Hernes gør i løbet af artiklerne op med såvel de neo-klassiske normer (som opererer med et marked uden institutioner), som de kritiske politologer (som ikke er i stand til at analysere empirisk). Opgøret er udogmatisk og elegant. Ikke noget med for eksempel økonomiens primat "i sidste instans". Ingen nemme løsninger.

Skal man finde "skole-betegnelser", må det være institutionel økonomi og politisk økonomi: Hvorledes organiseres økonomien således, at markeds kræfterne ikke kan fungere efter lærebøgernes principper. Denne organisering finder sted både blandt udbyderne (producenterne, sælgerne) og køberne (forbrugerne, arbejdstagerne). Begge parter finder det snævert set i deres egeninteresse at modvirke markedet. Men der er forskel på styrken: Især forbrugerne står ret svagt organisatorisk set.

Institutioner er mange ting – nogle er offentlige, nogle er private, andre er konglomerater: elementer i "blandingsadministrationen". Når økonomien er politisk, hænger det sammen med fordelingen af magten i samfundet. Hernes afviser imidlertid, at det centrale i en magtanalyse skulle være at se, *hvem* der har magten. Det interessante er at finde ud af, hvilke rammer og motivationssystemer der er ledende elementer, når magthaverne skal foretage valg.

Hvis vi kan analysere os frem til sådanne motivationssystemer, kan vi udpege principper for samfundsstyring og oversætte dem til institutionelle ordninger, der kan fremme fællesskabsløsninger. Det er Hernes' væsentligste budskab. Det bør vel glæde politologer, som ellers i den danske tradition har været overordentlig tilbageholdende med at optræde som rådgivere på den konstitutionelle arena – der hvor reglerne for adfærd fastsættes: i grundlove, forretningsordener osv. Til gengæld viser praksis – i universitetets styrende organer, i offentlig forvaltning osv. – at politologer meget vel ved, hvorledes konstitutioner af enhver art kan udnyttes til det yderste.

Hernes belyser sine temaer vel. Men bogen bærer præg af sin baggrund: Hver artikel er en helhed, og gentagelser forekommer derfor, når man læser bogen fremadskridende. Den ville vinde væsentligt ved en egentlig gennemskrivning, hvorved man også kunne have inddraget de seneste års forskning i større dybde. Det gælder bidrag fra *Journal of Economic Issues*, det gælder politologer, som arbejder med public choice, og det gælder mere liberale politologer, der kan rubriceres som interesserede i political economy. På American Political Science Association's årsmøde i 1985 formåede denne "uorganiserede" gruppe at stille med 19 diskussionspaneler, flere end de såkaldte officielle undergrupperinger af

organisationen hver for sig havde.

Økonomisk organisering kan altså ikke betegnes som det sidste skrig på bjerget. Men den er en god indgangsvej til emnet og giver eksempler fra virkeligheden, som er tilpas nære for en dansker. Her er bidrag til en statsteori, som er virkelighedsnær. Det bør være en opgave for danske politologer i højere grad at tage forholdet mellem politik og økonomi op på teoretisk, men måske især empirisk plan. Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd har i 1984/85 forestået et udredningsarbejde med deltagelse af politologer og økonomer. Forhåbentlig kan et egentligt initiativ stables på benene i løbet af et års tid.

Hernes' ideer kan her være et af udgangspunkterne for dansk forskning.

Peter Bogason

Jørgen Vestergård Jacobsen og Poul Risager, *Det politiske system i Danmark. Konflikt eller harmoni?*, Herning: Systime, 1985, (3. udgave), 183 s., 84,00 kr.

Der er gennem de senere år kommet en række bøger om det danske politiske system, som først og fremmest retter sig mod gymnasiet og HF. Disse bøger afspejler især de emner, der er obligatorisk stof ved de pågældende eksaminer, og de repræsenterer forskellige forsøg på en pædagogisk formidling af samfundsvidenskabelige forskningsresultater. Disse forsøg må bestemt hilses velkommen, men det skal ikke skjules, at de også rummer en række problemer. Nogle af disse problemer blev forholdsvis skarpt trukket frem i debatten i det forrige nummer af dette tidsskrift. Den foreliggende bog giver anledning til at fortsætte denne debat.

Det store fortrin ved Vestergård Jacobsen og Risagers bog er, at den foruden at behandle de kravformulerende strukturer (partier, interesseorganisationer og græsrodsbevægelser) og de centrale og lokale institutioner (Folketinget, regeringen og forskellige kommunale institutioner) også forsøger at anlægge et helhedsperspektiv og dermed skabe en vis sammenhæng i tingene. Forfatterne forsøger at skabe et sådant overblik ved at anlægge en konfliktsynsvinkel på det politiske system. Den åbenhed, som bogens undertitel lægger op til, bliver der ikke så meget af, idet forfatterne allerede i forordet tilkendegiver, at det efter deres opfattelse er konflikten og ikke harmonien, der konstituerer vores politiske system. Harmoniopfattelsen må alene leve af nogle illustrerende bilag.

De to helhedsopfattelser præsenteres forholdsvis kortfattet (s. 7-14) med udgangspunkt i en meget bred definition af politik: "Politik defineres i denne bog som konflikter vedrørende fastsættelsen/fordelingen af materielle og immatrielle værdier/goder i samfundet" (s. 7). Denne definition minder jo påfaldende om de definitioner, der er formuleret af David Easton og Erik Rasmussen, men den er i forhold til disse forenklet ved at undgå besværlige udtryk som "den autoritative fordeling" og "med gyldighed for et samfund". En sådan forenkling i forhold til de gængse definitioner er vel forsvarlig ud fra en pædagogisk betragtning, men den medfører unægtelig en *meget* bred definition af, hvad politik er, og det er også problematisk, om den er hensigtsmæssig ud fra et fagligt synspunkt. Det er i hvert